

**ERGENLERİN AKRAN İLİŞKİLERİNİN AKILLI TELEFON
BAĞIMLILIĞINA ETKİSİ**

M.Emin ŞANLI

**Hemşirelik Anabilim Dalı
Hemşirelik Yüksek Lisans Programı**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Funda BUDAK**

Yüksek Lisans Tezi -2018

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ERGENLERİN AKRAN İLİŞKİLERİNİN AKILLI TELEFON
BAĞIMLILIĞINA ETKİSİ**

M.Emin ŞANLI
Hemşirelik Anabilim Dalı
Hemşirelik Yüksek Lisans Programı
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Funda BUDAK

MALATYA

2018

KABUL VE ONAY SAYFASI

İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı çerçevesinde yürütülmüş olan; **Mehmet Emin ŞANLI 'nın "Ergenlerin Akran İlişkilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığına Etkisi"** konulu bu çalışması, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 29/11/2018

Prof. Dr. Behice ERCİ
İnönü Üniversitesi
Jüri Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Funda BUDAK
İnönü Üniversitesi
Tez Danışmanı
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Yunus KAYA
Siirt Üniversitesi
Üye

ONAY

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../2018 tarih ve 2018/..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Yusuf TÜRKÖZ
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	x
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Ergenlik dönemi.....	4
2.2. Ergenlik Döneminin Gelişim Evreleri	5
2.2.1. Ergenlerde Fiziksel ve Cinsel Gelişim.....	5
2.2.2. Ergenlerde Bilişsel Gelişim Dönemi	6
2.2.3. Ergenlerde Ahlak Gelişimi	7
2.2.4. Ergenlerde Sosyal Gelişim.....	8
2.2.5. Ergenlik Döneminde Duygusal Gelişim	8
2.3. Ergenlerde Akran İlişkileri	9
2.4. Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı	10
2.5. Ergenlik Döneminde Görülen Ruhsal Sorunlar	13
2.6. Ergenlik Döneminde Ortaya Çıkan Ruhsal Sorunlara Yönelik Hemşirelik Yaklaşımı	14
3. MATERYAL ve METOT.....	17
3.1. Araştırmanın Türü.....	17
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	17
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	17
3.4. Veri Toplama Araçları	17
3.5. Verilerin Toplanması	18
3.6. Araştırmanın Değişkenleri	19
3.7. Verilerin Değerlendirilmesi	19
3.8. Araştırmanın Etik Yönü.....	19
4. BULGULAR.....	20
5. TARTIŞMA	27
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	30
KAYNAKLAR	31

EKLER.....	38
EK 1. Özgeçmiş	38
EK 2. Tanıtıcı Bilgiler Formu	39
EK 3. Akran ilişkileri Ölçeği	40
EK 4. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği	41
EK 5. Etik Kurul Onayı	42
EK 6. Kurum İzin Formu	43

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimimde ve tezimin tüm aşamalarında benden desteğini esirgemeyen, çalışmamı değerli bilgi ve katkılarıyla destekleyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Funda BUDAK'a, çalışmamda bana destek veren ve yol gösteren değerli hocam Sayın Prof. Dr. Behice ERCİ'ye, can dostum Dr. Öğr. Üyesi İlhan ÇİÇEK hocama, yüksek lisans eğitimim boyunca benden yardım ve desteklerini esirgemeyen, sevgili eşim Özlem ŞANLI'ya geçmişten bugüne her zaman yanımda olan, bana cesaret ve güç veren, benden sevgi ve desteğini esirgemeyen ANNEME, BABAMA ve KARDEŐLERİME SONSUZ TEŐEKKÜRLERİMİ SUNARIM.

Mehmet Emin ŞANLI

ÖZET

Ergenlerin Akran İlişkilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığına Etkisi

Amaç: Bu araştırmanın amacı, ergenlerin akran ilişkilerinin akıllı telefon bağımlılığına etkisini belirlemektir.

Materyal ve Metot: Kesitsel olarak yapılan araştırmanın evrenini Batman il merkezinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liseler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini için İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden öğrenci yoğunluğuna göre kura yöntemiyle seçilen üç lise (3000 öğrenci) belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini yapılan güç analizi ile 707 öğrenci olarak belirlenmiştir. Araştırmada “Tanıtıcı Bilgiler Formu”, “Akran İlişkisi Ölçeği”, “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler Mayıs 2018 ile Haziran 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdeler dağılımı, ortalama, bağımsız gruplarda *t* testi, Varyans analizi, Kruskal-Wallis ve regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmada ergenlerin akran ilişkileri toplam puan ortalaması 45.61 ± 11.93 , akıllı telefon bağımlılığı toplam puan ortalaması 28.93 ± 12.61 olarak tespit edilmiştir. Araştırmada ergenlerin akran ilişkilerinin akıllı telefon bağımlılığını negatif yönde %38 oranında etkilediği belirlenmiştir ($p < 0.05$).

Sonuç ve Öneriler: Araştırmada ergenlerin akran ilişkileri ve akıllı telefon bağımlılığının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Ergenlerin akran ilişkileri arttıkça akıllı telefon bağımlılığının azaldığı tespit edilmiştir. Araştırmada ergenlerin akran ilişkilerini arttırmaya ve akıllı telefon bağımlılığını azaltmaya yönelik psikiyatri hemşireleri tarafından eğitimlerin düzenlenmesi, öğrencilere bilgilendirme yapılması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Akıllı telefon, Akran İlişkileri, Ergenler, Bağımlılık

ABSTRACT

The Effect of Peer Relationships Among Adolescents on the Mobile Phone Addiction

Aim: The aim of this study is to determine the effect of peer relationship among adolescents on the mobile phone addiction.

Material and Method: The scope of the study consists of high schools connected to the Directorate of National Education in Batman province. For the sample of the study, depending on the students' population, three high schools (3000 pupils) were selected by lot by the Directorate of National Education. By means of power analysis, the sample of the study was determined as 707 pupils. In the study, "Introductory Information Form", "Peer Relationship Scale" and "Smart Phone Addiction Scale" were used. The data were collected between May 2018 and June 2018. Percentage distribution, mean, *t* test in the independent groups, variance analysis, Kruskal-Wallis and regression analysis were used in the evaluation of the data.

Findings: In the study, the total point average of the peer relationships among adolescents and smart phone addiction were determined as 45.61 ± 11.93 and 28.93 ± 12.61 respectively. It was also determined that the smart phone addiction of adolescents affected their peer relationships at the rate of 38 % in a negative way ($p < 0.05$).

Conclusion and Suggestions: In the study, the peer relationships and smart phone addiction of adolescents were determined to be at a medium-level. It was found that the smart phone addiction decreased as the peer relationships increased. It can be suggested that some instructional seminars could be organized by the psychiatric nurses and the students should be informed about reducing smart phone addiction and increasing peer relationship of adolescents.

Key Words: Smart Phones, Peer Relationships, Adolescents, Addiction

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
TNSA	: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekil No</u>	<u>Sayfa No</u>
Şekil 2.1. Ergenlik Dönemi	5
Şekil 2.2. Akıllı Telefonlar	11

TABLULAR DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 4.1. Ergenlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı	20
Tablo 4.2. Akran İlişkileri Ölçek Alt Boyut ve Toplam Puanından ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçek Toplam Puanından Alınan Puanlar ve Ortalamaları.....	21
Tablo 4.3. Ergenlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Akran İlişkileri Ölçek Alt boyut Toplam Puan Ortalamaları ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçek Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	23
Tablo 4.4. Akran İlişkilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığına Etkisinin Regresyon Analizi ile Açıklanması	26

1. GİRİŞ

İçinde yaşadığımız dünya hızla gelişmekte ve bu hızlı gelişim beraberinde birçok yeni problemi getirmektedir. Bu problemler her yaş grubundaki insanları etkilemekte ve her yaş grubunda bulunan insanlar ortaya çıkan yeni ve birbirinden farklı sorunla karşılaşmaktadır (1, 2). Yaş grupları içerisinde özellikle ergenlik dönemi içerisinde bulunan kişiler çok hızlı bir değişim, dönüşüm geçirmekte ve ortaya çıkan yeni sorunlardan daha fazla etkilenmektedir (2). Ergenlik dönemi sosyal, duygusal, gelişimsel ve ruhsal değişimlerin çok hızlı ortaya çıktığı dönemdir (1). Ortaya çıkan değişimler birçok faktörden etkilendiği gibi teknolojik gelişmelerden de etkilenmektedir.

Hızlı teknolojik gelişmeler ergenlerde bir takım olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Ergenlerin yaşamlarını olumsuz etkilediği düşünülen teknolojik araçlardan biri şüphesiz cep telefonlarıdır (3). Akıllı telefonlar günümüzde ergenlerin hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle akıllı telefon satış rakamlarına bakıldığında ülkemizde son yıllarda kullanıcıların sayısında çok büyük bir artış olduğu görülmektedir (2, 3). Ergenlerde yapılan bir araştırmada cep telefonuna sahip olma oranının %76'ya ulaştığı ve aynı zamanda % 40'ının ikinci bir cep telefonuna sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (2).

Günümüzde akıllı telefonlar birçok iletişim ihtiyacımızı karşılamakta, yaşamımızda etkili bilgi edinme, çevremizde, ülkemizde ve dünyada neler olup bittiğini öğrenmede bize yardımcı olmaktadır (1-3). Ancak teknolojinin olumlu etkileri kadar olumsuz etkileri de olabilmektedir. Tüm dünyada ve ülkemizde giderek akıllı telefon kullanımı temel amacını aşarak bağımlılık yapacak hale gelmekle ve fiziksel ruhsal ve günlük yaşam içinde çeşitli sorunlar oluşturduğu söylenebilmektedir (3). Kim, akıllı telefon bağımlılığının genç öğrencilerde ciddi istismar sorunlarına yol açtığını saptamıştır (4). Akıllı telefon bağımlılığı ergenlerin çok zamanını aldığı için akran ilişkilerinde de etkili olduğu söylenebilmektedir.

Ergenler okulda veya okul dışındaki zamanlarını genellikle akranları ile geçirmektedir. Akranları ile birlikte zaman geçirme, hareket etme ve ortak davranışlar seçme eğilimi göstermektedir (5). Ergenlik döneminde gençler aileden çok arkadaş gruplarına yönelmektedir. Arkadaşları tarafından aranmak, beğenilmek, kabul edilmek, ergenlikte benlik saygısının önemli bir koşulu olarak kabul edilmektedir (4,

5). Ergenlerin sıkı arkadaşlıklar kurmadan toplumsal ilişkilere girmesi, topluma açılması düşünülemez. Ergenler böyle farklı ortamlara girerek kendini tanımakta, geliştirmekte ve fark ettirmeye çalışmaktadır (6).

Ergenlik döneminde birçok alanda değişim meydana gelmektedir. Bu alanlardan biriside ergenin sosyal çevre ve sosyal gruplar içerisinde var olabilmesidir. Bu nedenle ergenlikte akran ilişkileri daha da belirginleşmekte ve önem kazanmaktadır. Çocukluktan ergenliğe kadar bireylerde sosyal bağlam ve sosyal normlar gibi birçok alanlarda değişiklik meydana gelmekte, bu da akranların önemini artırmaya hizmet etmektedir (5, 6). Ergenler akranlarıyla daha fazla zaman geçirmeye başlamakta ve ergenler ebeveynlerinden ayrışma ve özerkleşmeye başlayarak akran gruplarıyla daha fazla zaman geçirmektedir (7, 8). Ergenliğe geçiş ile birlikte akranların ilişkileri daha karmaşık hala gelmekte ve bu ilişkinin kişi için önem arz etme durumuna göre işin karışıklığını daha da artırabilmektedir. Ergenlerin arkadaşları ve akranları ile kurdukları ilişkiler, yetişkin yaşında kuracakları ilişkiler için gerekli sosyal becerilerin ve kişisel yetkinlik duygularının gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır (7). Brown & Larson, ergenlik döneminde akranlarla kurulan ilişkilerin önemi üzerine vurgu yapmaktadır (8).

Ancak her ergen bu dönemde başarılı akran ilişkileri kuramamakta ve ergen grupları içerisinde başarılı bir şekilde var olamaması gelişimin sosyal alanda başarısızlığa neden olarak diğer gelişim aşamalarında olumsuz olarak etkilenmesine neden olmaktadır. Ergenlerin yaşamış olduğu sosyal kaygı onların arkadaş ilişkilerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Akran ilişkilerinin önemli olduğu ergenlik döneminde, internetin etkili bir şekilde kullanılması arkadaşları ile olan ilişkilerini olumlu yönde geliştirebilmektedir. İnternetin kontrolsüz ve gereğinden fazla kullanılması da ergenin sosyalleşmesini engelleyerek onu yalnızlığa sürükleyebilmekte ve toplumdan soyutlanmasına neden olabilmektedir (9). Young & Case, yaptıkları çalışmada interneti çok fazla kullanan ergenlerin aile ve akran ilişkilerinin azaldığını belirlemişlerdir (10). Bu durum da ergenin içinde bulunduğu ve yetişkin yaşam içinde çeşitli sorunları beraberinde getirmektedir.

Bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu araştırmanın sonuçlarının psikiyatri hemşireliği alanında yapılabilecek uygulamalara ve ergenlerin sorunlarının saptanmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Bu araştırmanın amacı ergenlerin akran ilişkilerinin akıllı telefon bağımlılığına etkisini belirlemektir.

Bu araştırmada řu sorulara cevap aranmiştır;

1. Ergenlerin akran ilişkileri nasıldır, sosyodemografik özellikler akran ilişkilerini etkiler mi?
2. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ne düzeydedir, sosyodemografik özellikler akıllı telefon bağımlılığını etkiler mi?
3. Ergenlerin akran ilişkileri akıllı telefon bağımlılığını etkiler mi?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ergenlik dönemi

Ergenlik dönemi, bireyin çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi olarak adlandırılmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından tanıma göre, 10-19 yaşları arasında bulunan kişiler ergen adlandırılmaktadır (11). Psikoseksüel kuramın kurucusu olan Freud'a göre ergenlik ise; dürtüsel yaşamın öneminin öne çıktığı, çatışma ve gerginliklerin arttığı, tümün yaşam dönemleri arasında en çok dikkat çeken bir dönem olarak ifade edilmektedir (12).

Eskiden beri ergenliğin büyük bocalamalar, kimlik çatışmalarının olduğu ve fırtınalarla dolu bir süreç olarak düşünülmüş ve birçok görüş dile getirilmiştir. Sokrates, gençlerin lükse düşkün olduklarını, kötü davranışlarının olduğunu, otoriteyi küçümsediklerini söylerken, Platon, gençliği "ruhsal sarhoşluk" olarak ifade etmiştir. Aristo ise, gençlerin çok değişken olduğunu ve "gençlerin mantıksız, dürtüsel, tutkularına yenilen, eleştiri kabul etmeyen varlıklar" olduğunu söylemiştir (13).

Dünya nüfusu altı milyarı geçmiş ve beşte birini 10-19 yaşları arasında bulunan ergen olarak tanımladığımız grup oluşturmaktadır. Ergen yaş grubunun nüfusu tahminen 1,2 milyar olup, giderek de artmaktadır (14). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırma merkezinin (TNSA 2008) verilerine göre, yakın geçmişteki yüksek doğurganlık ve hızlı nüfus artışının sonucu olarak Türkiye'nin de genç bir nüfusa sahip olduğu söylenebilir (15).

Ergenlik dönemi, bireyin fiziksel, sosyal, duygusal ve toplumsal gelişimin, önemli bir gelişimsel dönem olarak kabul edilmiştir. Bu dönemde, bireylerde çocukluktan yetişkinliğe doğru bir ilerleme oldukça biyolojik, psikolojik ve sosyal dönüşümler hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir.. Bu dönüşümler tamamen olmasa da genellikle eşzamanlı olarak gerçekleşmekte ve bir alanda meydana gelen olumsuz bir değişim diğer alanları da etkilemektedir. Bu nedenle, sağlıklı bir gelişim için tüm alanların birbiriyle uyum içerisinde gelişimi oldukça önem arz etmektedir (16).

Ergenlik dönemi psikolojik, biyolojik, sosyal ve zihinsel bakımdan bir gelişme ve olgunlaşma dönemi olarak tanımlanır. Ergenlik dönemi, kişinin bedeninde meydana gelen fizyolojik değişimlere uyum sağladığı, toplum içerisindeki yerini bulmaya çalıştığı, arkadaş grupları ve aile içerisindeki yerini bulmaya, özerkleşmeye ve sonuç olarak kendini ve kimliğini bulmaya çalıştığı bir dönemdir. Ergenin gelişimi

ve olgunlaşması genellikle evreler şeklinde devam eden bir süreçtir. Her bir evre kendisinden önceki evreden etkilenmektedir. Ergenliğin kesin sınırları olmamakla birlikte bazı özelliklerle belirlenen evreleri vardır. Ancak kızlar erkeklere göre iki yıl daha önce olgunlaştığı için bu evrelerin sınırlarında cinsiyetler arasında belirgin bir farklılık görülür. Bu evreler üç aşamadan oluşur (17):

- Başlangıç dönemi: kızlarda 13-15, erkeklerde 15-17
- Orta dönem: kızlarda 15-18, erkeklerde 17-19
- Son dönem: kızlarda 18-20, erkeklerde 19-21.

Şekil 2.1. Ergenlik Dönemi

2.2. Ergenlik Döneminin Gelişim Evreleri

2.2.1. Ergenlerde Fiziksel ve Cinsel Gelişim

Ergenlik döneminde en temel ve somut olarak meydana gelen değişim fiziksel alanda meydana gelen değişimdir. Fiziksel değişimler; ergenlerde psikolojik ve sosyal değişikliklerin habercisi olduğu için büyük önem taşımaktadır. Ergenlerde meydana gelen en temel fiziksel değişim, hızlı bir şekilde boyun uzaması, kilo alımında artma ve sekonder seks karakterlerinin gelişmesine bağlı olarak cinsel olgunlaşma meydana gelmektedir. Cinsel alanda, erkeklerde penis, testislerin belirginleşmesi, sesin kalınlaşması, yüzün, aksiller ve pubik bölgenin kıllanmasıdır.

Kızlarda ise yumurtalıkların olgunlaşması vajina, rahimin belirginleşmesi, göğüslerin gelişimi ve menarş görülmektedir. Bu fiziksel değişimlerin ortaya çıkması bireyden bireye farklılık göstermektedir (18).

Erkek çocukların cinsel yönden olgunlaşmaları ortalama olarak 13 yaşlarında başlayıp 2 yıl sürerken, kızlar ise: ergenlik çağına 11-12 yaşlarında girmekte ve erkeklere göre daha kısa bir zamanda cinsel olgunluğu ulaşılmaktadır. Ergenlik çağındaki bireyler hızlı, sürekli bir gelişim ve değişim döneminden geçerler. Buluşmadan sonra kızlar için 14-16, erkekler için 15-17 yaşlar arası ergenliğin ortaları olarak kabul edilebilir. Ergenlik döneminde görülen sorunlar, çatışmalar ve uyuşmazlıklar birbirinden farklı nedenleri olmasına rağmen, bunlar ergenlik döneminde ortaya çıkan bedensel, duygusal, seksüel, sosyal ve kişisel gelişmelerin engeli meydana getirdiği farklılaşmaya bağlı olarak açıklanabilir (19).

Kızlarda meme dokusunun gelişmeye başlaması, erkeklerde testis hacminin genişlemesi ergenliğin başlangıcı olarak kabul edilir. Erkeklerde daha çok kaslarda, kızlarda ise yağ dokusunda artış daha fazla meydana gelmektedir. Ayrıca ses kalınlaşması hem erkeklerde hem de kızlarda olmaktadır. Erkeklerde ses kalınlaşması kendini daha belirgin olarak gösterir. 18-20 yaşlarında her iki cins içinde artık fiziksel ve seksüel gelişimin tamamlandığı dönemdir. Bu dönemde ergenin çevresinin, içinde yaşadığı kültürün onun için ideal vücut olarak sunduğu modelin etkisi altında kalarak bedensel imajını elde etme sürecini yaşamaktadır. Ayrıca ergenden ziyade ideal vücut ölçülerini onun adına aile, akran grubu ve içinde yaşadığı toplum tarafından belirlenmektedir (17).

2.2.2. Ergenlerde Bilişsel Gelişim Dönemi

Biliş; bilgi, bellek, evreni öğrenme ve anlama akıl yürütme, algılama, sorun çözme gibi zihinsel faaliyetleri içeren bir kavramdır. Ergenlik döneminde meydana gelen en temel değişim alanlarından biriside bilişsel alanda yani düşünce alanında meydana gelen değişimdir.

Ergenler bilişsel gelişim döneminde ailelerini, kendilerini, akranlarını, arkadaşlarını, onlara eğitim veren kişileri ve dünyayı algılama biçimleri değişmektedir. Ergenler bu değişimlerin sonucunda cinsellik, ahlak ve din gibi konularla ilgili kendilerine göre bir değerler zinciri oluşturmaktadır (17).

Jean Piaget, bilişsel gelişimin dönemler halinde meydana geldiğini bu dönemlerin belli bir hiyerarşik düzene göre olduğunu, ama her kişide gelişimin farklı oranlarda değişim meydana getirdiğini öne sürmüştür.

Piaget göre dört dönem mevcuttur. Bu dönemler şunlardır: (20).

- Duygusal motor dönemi (0-2)yaş
- İşlem öncesi dönem (2-7)yaş
- Somut işlemler dönemi (7-11)
- Soyut işlemler dönemi (11 yaş ve sonrası)

Piaget oluşturmuş olduğu kurama göre 4. Evre olan soyut işlemler dönemi olarak adlandırılmakta ve ergenlerin içinde yer aldığı dönemdir. Soyut işlevsel dönem yaklaşık 11-12 yaşlarında başlamakta ve 14-15 yaşlarında kararlılık kazanmaktadır. Bu dönemde ergenlerin olaylara yaklaşımı farklı olmakta ve olayların çok değişik yönlerini görebilmektedir. Bunun sayesinde bilgiyi soyut olarak üretebilmektedir. Soyut işlemler döneminde ister somut olsun ister soyut olsun ergenler karmaşık sorunları sistemli bir şekilde çözebilmekte ve aynı zamanda mantıksal sonuçlar çıkarabilmektedir (17).

Ergenlerde bilişsel olgunlaşma, kişinin beyin ile yürütebileceği işleri dahil çok farklı becerilerin gelişmesini içerir. Bunlar arkadaş ilişkileri, bilimsel konular ve sosyal ortamlar gibi ergenin içinde bulunduğu durumu kendisi değerlendirebilir yeni beceriler geliştirebilir ve somut düşünceden soyut düşünceye geçişleri kendisi yapabilir (21).

2.2.3. Ergenlerde Ahlak Gelişimi

Ahlak, bireyin yapması gerektiği iyi ve doğru olarak kabul ettiğimiz davranışların tümüdür. Ahlakın başka bir tanımı ise insanların uymak zorunda oldukları davranışlar, yasalar, toplum düzeni ve kurallardır. Bu davranışlar ve kurallar toplumdan topluma ve kişiden kişiye hangisinin iyi kötü olduğu konusunda farklılıklar vardır. Ahlaklı davranış anlayışı eski tarihten beri dönemden döneme değişmiştir. Bir davranışın iyi olup olmadığı bütün toplumlar tarafından aynı fikir ve düşünce olmayabilir. Âmâ ahlak ilkeleri adil olan fikirde birleşebilecekleri, adalet ve eşitliğe haykırı olmayan genel soyu ilkelerdir (19).

Ahlaki gelişimin kuramcısı olarak bilinen Kohlberg, ahlaki bakımdan insanların sürekli bir gelişme ve çaba içinde olduğunu, bu gelişmenin aşama aşama olarak zihni olgunluğa ve yaşa bağlı gerçekleştiğini belirtmektedir (19). Ergenlik

döneminden evvel kişilerde tam anlamıyla oturmuş bir ahlaktan söz edilemez. Özellikle ergenlik döneminde kişinin ahlaki değerleri benimsemiş olması önem arz eder. Çünkü toplumun ahlaki değerlerini benimsememiş eğerler başta ailesi olmak üzere akranlarına, çevresine ve toplumda ahlak dışı davranışlar sergileyerek huzur ve düzeni bozmaya çalışır (22).

2.2.4. Ergenlerde Sosyal Gelişim

Bireyin sosyalleşmesi çocukluk döneminde ve ilk olarak ailede başlar. Ancak ergenin sosyalleşmesi belli bir zaman da sonra aile dışına çıkar artık sosyal gelişimini daha çok akran gruplarıyla okul çevresiyle devam eder (22). Ergenlik dönemindeki erkek ve kız çocuklarına sosyal davranışlarının gelişimi açısından bakıldığında erkek çocukların akranları tarafından lider olarak ön plana çıktığı ve daha fazla ilgi gördüğü kabul edilmektedir. Erkekler kızlarla daha fazla ilgilenirler ve daha kolay uyum sağlarlar kültürel normlara (23). Sosyal gelişim döneminde ergenler çevresinde özentili duyduğu ve onun gibi olmak istediği bireyleri ararlar. Bu herhangi bir alanda ünlü olmuş biri olabileceği gibi aileden sevip saydığı ve değer verdiği biride olabilir. Bu dönemde ergenler kimlik bulma kargaşası içine girer ve farklı kimlikler deneme sürecinde kendisi için en uygun olanı seçer (17).

2.2.5. Ergenlik Döneminde Duygusal Gelişim

Ergenler duygusallık döneminde kendi dünyasında bazı çelişkileri vardır. Bunlar yalnızlık, kendinden büyükleri hor görme ama zor zamanlarında ona sığınma, endişe, umutsuzluk ve korku gibi duygular bu dönemin çelişkileridir. Kişinin sağlık ile ilgili bir problemi varsa bu durum kişinin bünyesini aşırı duygusal olmasına neden olmaktadır. En ufak bir kırgınlık bile ergenin en yakın çevresindeki ilişkileri bile doğrudan etkilemektedir (17).

Yapılan bir araştırmaya baktığımızda ergenlerin en çok gelecek kaygıları taşıdıkları ve okuyan ergenlerin kaygılarının en çok istedikleri okula ya da üniversiteye gidip gidemeyeceklerini gitseler bile istedikleri bölümlerde okuyup okuyamayacağı ve bitirdiklerinde meslek sahibi olup olmayacaklarının kaygısının yaşandığı görülmektedir (22). Duygusal gelişme doğumdan itibaren başlar ve hayat boyu devam eder. Bireylerin duygusal tepki biçimleri hayatın farklı dönemlerinde duyguyu ortaya çıkaran olaylara göre farklı duygusal değişimler gösterebilir (19). Ergenlik döneminde birey için en önemli olan duygusal durumunu ifade etme şekli

başkaları tarafından sevilme ve sevgisini başkalarına gösterme durumudur. Ergenlerin ruhsal olarak iyi olabilmesi için ilgi ve sevgi duygusal durumları tan anlamıyla karşılanması en önemli koşuldur. Aynı zamanda ailesi, çevresi ve toplum tarafından kabul görünen sevgi ile büyüyen ergenler, kabul görmeyen ve sevgi ile büyümeyen ergenlere göre dış dünyanın zorluklarına daha kolay göğüs gelmekte, alışmakta ve zorluklarla baş edebilmektedir (24).

2.3. Ergenlerde Akran İlişkileri

Akran kelime anlamı olarak aynı yaşta veya yaşça birbirine yakın olan kişileri tanımladığı gibi aynı zamanda meslek, sınıf ve derece olarak da birbirine benzeyen kişi veya gruplara denilmektedir.

Ergenlik dönemi akran ilişkilerinin önem kazandığı ve bu ilişkilere daha fazla anlamlar yüklendiği, akran grupları içerisinde var olmak, bu gruplardan kabul görmek, duygusal bağ kurmanın ön planda olduğu çıktığı, yalnızlaşmanın olduğu, iyi veya kötü ilişkilerin yaşanabildiği ve sosyal ilişkilerin arttığı dönemdir. Ergenler arasında kurulan akran grupları genel olarak kişilerarası ilişkileri hem duygusal hem de sosyal yeterlilik yönünden etkilediği için sosyal gelişime olumlu katkıları vardır. Ancak aynı zamanda bazı ergenlerin sahip olduğu kötü alışkanlıklar (sigara içmek, alkol kullanmak, telefon bağımlılığı) gibi negatif alışkanlıklarını başkasına da bulaştırmak veya alıştırmak için onu akran grubu içine dahil edebilir (25).

Ergenlerin toplum içinde veya ailesine karşı göstermiş olduğu olumlu veya olumsuz davranışların oluşmasında içinde bulunulan akran grubunun özenli etkileri olabilmektedir. Yani akran grubunun içindeki bireyler isterse kişiyi olumlu yönde davranış göstermesini sağlayabildiği gibi aynı şekilde kötü davranışlara da yönlendirebilir (24, 25). Akran ilişkileri ergenler için ana gelişim bağlamını oluşturmaktadır. Akranların kimliklerini kazanmaları için normları kabul edilebilir bir kimlik sunmak önemlidir. Çünkü akranların davranışları ve tutumları toplumsal bir model temsil eder (25, 26). Akran grupları içerisinde normal kabul edilen ve takdir edilen davranışlar daha sıklıkla devam eder. Ergen büyüdüğünü, akran grupları tarafından kabul olabildiğini ispatlamak amacıyla bu davranışları sıklıkla yapar. Akran etkileşimleri kimlik, ahlaki değerler, tutumların gelişimi, benlik kavramı ve vatandaşlık açısından önemlidir. Ergenler akranları ile farklı seviyelerde ilişkiler kurarlar; örneğin, dostluklar ve duygusal bağlar gibi. Akran ilişkileri, diyalektik toplum ağlarından pozitif davranıştan negatif davranışa kadar değişen ve

yapılandırılmış ortamdan resmi olmayan ortamlara ergenlik çağında ana gelişim bağlamını oluşturur (26).

Son gelişmeler ergenlerde görülen akranlarına aşırı derecede duygusal bağlanma teorisi önemli ilişkilerin rolüne odaklanmıştır. Son dönemde araştırmacılar bu duygusal bağlanmanın özellikle ergenlerde nasıl ortaya çıktığı üzerine çalışmalarını artırmıştır (27). Ergenlerde bağlılık ergenlik döneminde farklılık göstermektedir. Bu nedenle yaşanmış deneyimler kişiler arası olumsuz ilişkilerin düzeltilmesine veya değiştirilmesine katkıda bulunabilir (28). Bu açıdan bakıldığında ergenlerin sağlıklı akran ilişkileri kurmada, dostlukların özellikle samimiyet, destek ve kendini açma gibi kilit unsurlar önemli hale gelmektedir. Genç dostluklar bireylerin en insancıl ilişkisi olarak tanımlanır ve yetişkin dönemde kurulacak olan arkadaşlık dostluk ilişkisinin temelini oluşturur. Akran kültürü içinde istikrarlı ve besleyici bir ilişkinin kurulması için arkadaşlığın temel özelliklerinden bireyin duruşu ile yanından alakalı olan samimiyet ve uyumdur. Arkadaşlığın kalitesi, uyum, samimiyet, sadakat ve psikososyal uyum ile karakterizedir. Akran grubu aile mikro sisteminden önemli bir köprüyü temsil eder (29).

Akran etkileşimleri, ergenlerin akran ekolojisi içinde kendilerini yerleştirmeleri için bir platform oluşturur. Ergenlerde kimlik oluşum süreci sürekli ve derinlemesine araştırma ve taahhüdün ergenlik döneminde akranları tarafından gittikçe daha çok sunulmaktadır (30). Ergenlik akran ilişkileri için ayrıcalıklı bir bağlamdır. Okullar, ergenlerin akran ilişkilerinin içinde bulunduğu ana sosyal bağlamı teşkil eder. Olumlu okul ortamı ergenlerin riskli davranışlarını azaltmasına ve akran ilişkilerinin gelişimini destekler (31).

2.4. Ergenlerde Akıllı Telefon Bağımlılığı

Bağımlılık kelimesi genel olarak, uyuşturucu madde, alkol alma ve tütün gibi ürünlerin gibi ürünlerin kullanımı aklımıza gelirken son yıllarda artık davranışsal bağımlılıklar olarak adlandırdığımız kumar, oyun, alış-veriş, yeme ve internet ile ilişkili bağımlılıklar gittikçe yaygınlaşmaktadır. Bir davranışın bağımlılık yapıcı yapıp yapmadığını anlamak için davranışın ne kadar aşırı olduğu ve zarar verdiğine göre değerlendirilebilir. Bir davranış kişinin hayatında en önemli etkinlik ise, tüm duygu, düşünce ve davranışlarını etkileyip yönlendiriyorsa, kişi davranışı bu gerçekleştirmediği zaman sinirlilik gerginlik ve asabileşiyorsa bunu bağımlılık olarak değerlendirebiliriz (4, 32).

Akıllı telefon, sadece arama ve mesajlaşma gibi temel telefon fonksiyonları ile sınırlı cihazlara ek olarak daha ileri seviyede işlem yapabilen, iyi bir mobil internet deneyimi sağlayan, üzerine farklı mobil uygulamalar yüklene bilen cihazlara denir. Bu cihazlarla dünya gündemini takip etmek, e-mail alıp gönderebilmek, internette gezinmek, sosyal ağlara bağlanmak, müzik dinlemek, oyun oynamak ve bilgi edinmek gibi ihtiyaçların karşılanmasında önemli etkileri vardır. Ancak akıllı telefonların bu gibi amaçlarla kullanabilmesi için internet bağlı olması gerekmektedir. Aslında insanları bu cihazlara bağımlılık yapacak kadar bağlı kılan en büyük etkenlerin başında internet ağının olduğunu söyleyebiliriz.(3, 33, 32).

Şekil 2.2. Akıllı Telefonlar

Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte internet günlük ihtiyaçlarımızı karşılamada da önemli bir rol üstlenmiştir. İnternette alış-veriş yapma, sosyal ağları kullanarak arkadaşlıklar edinme ve bazı meslekler için olmasa olmaz olan e-posta hizmetleri gibi kullanım biçimlerinin artmasıyla birlikte internet kullanıcılarının sayısı, yaş aralığı ve kullanım sürelerini arttırmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2014 verilerine göre 16-74 yaş grubu ile yapılan araştırma sonuçlarına göre

%73 ile internet kullanımının en çok 16-24 yaşları arasında olanlarda olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara baktığımızda internet kullanıcıların ergenler ve gençler ağırlıklı olduğu söylenebilir (34). Ergenlik dönemi ile birlikte ergenin içinde bulunduğu akran gruplarından kabul olması önemli olmaktadır. Günümüzde ergenlik dönemi içerisinde olan tüm bireylerde akıllı telefon kullanımının çok yaygın olduğu görülmekte ve ergenler için bu artık vazgeçilmez bir gereksinim olmaktadır. Çünkü arkadaşlarla sosyal ağlarda bir araya gelme, internet üzerinden akranlarla oyun oynama ve sosyal medya paylaşımları için akıllı telefon hayati önem taşımaktadır. Ergenlik, bireylerin kendine güvenmeyi kavrayacakları özel bir dönemdir. Ergenler ben-beni ayırt edebilir. Kendine özgü açıklamalar, benlik saygısı ve kendini düşünme gibi kişisel değerlendirmeler hakkında fikirlerini söyleyebilirler (35). Bu özelliklerden dolayı cep telefonu ergenlerin günlük hayatında önemli bir rol oynamaktadır. Cep telefonu sadece ergenlerin ilişkilerini sürdürmede yardımcı olmuyor aynı zamanda ergenlerin kendi kimliklerini de keşfetmeyi artırdığı söylenebilir (36).

Araştırmalar ergenlerin medya kullanımının gerçek yaşam kimlikleri ile güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca bir cep telefonuna sahip olan ergenlerin, olmayanlara göre kendilerini daha popüler hissettikleri belirlenmiştir (37).

Bugün akıllı telefon gibi çeşitli teknolojik ortamlarla çevrili ilk kuşak ergenlerdir. Yetişkinlere göre daha kolay ve aktif yeni medyatik ortamları kabul etme ve bu ortamlara dâhil olma eğilimindedirler ancak bu ortam tehlikelerine karşı savunmasızdırlar. Çünkü akıllı telefonu çoğunlukla eğlence, akran etkileşimi ve sosyal medyalarda gezinmek için kullanılmaktadır. Ergenlerin kendini kontrol etme yetenekleri ergenlik döneminde de devam ettiği ve tam olarak gelişmediği için bu nedenle ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı gibi yeni medya veya teknoloji bağımlılığı deneyimi yetişkinlerden daha fazla olması muhtemeldir (38). Son on yılda yapılan araştırma sonuçlarına göre akıllı telefon bağımlılığının arttığı ve bu çalışmaların akıllı telefon bağımlılığını çeşitli terimler kullanarak tanımladığı söylenebilir (39). Ergenler gerçek hayatta aynı şeylerle ilgilenen bireylerle görüşme ve bir araya gelme gibi imkânları azaldığı için duygu ve düşünce olarak birbirine uyumlu bireyler bu ihtiyaçlarını sanal sohbet ve sosyal ağları kullanarak sağlamaya çalıştığı söylenebilir (40). Bu sosyalleşmek için başvurulan yöntemlerin internet bağımlılığı için risk oluşturduğu çıkarımda bulunabilir (41).

2.5. Ergenlik Döneminde Görülen Ruhsal Sorunlar

Ergenlik çağı ruhsal yönden bazı bireyler için çok fazla çalkantıların yaşandığı ve fırtınalı bir dönem olduğu söylenebilir. Büyüme ve cinsel gelişmelerden meydana gelen fiziksel değişmelere alışma ve bu yeni duruma uygun tutum ve davranışlara ayak uydurmaya çalışma süreçlerinde ergenler yaşadığı gerginliklerden dolayı ruhsal yönden çok hassas olduğu çıkarımında bulunabilir. Ergenlik döneminde bireylerde depresyon, öfke patlamaları, yeme bozuklukları, şiddet ve saldırganlık, öz kıyım davranışları, anksiyete gibi ruhsal sorunlar çok sıklıkla görülebilmektedir (19).

Özellikle ergenlik döneminde en sıklıkla karşı karşıya kalınan sorunlardan biriside bağımlılıktır. Bu bağımlılıklar arasında madde, alkol, sigara ve teknoloji bağımlılığı gelmektedir.

Bilgi ve iletişimi sağlama avantajlarına rağmen akıllı telefon bağımlılığı fiziksel sağlık alanında görme problemleri gibi olumsuz etkileri olduğu ifade edilebilir. Aynı zamanda özellikle ergenlerde internet ve akıllı telefon bağımlılığı uyku problemlerine ve yorgunluğa sebep olduğu söylenebilir (42).

Akıllı telefon kullanıcıları üzerinde yapılan bir araştırmaya göre aşırı derecede akıllı telefon kullanan kişilerin az kullananlara göre daha fazla kaygı, depresyon ve anksiyete gibi ruhsal sorunların ortaya çıkmasına neden olduğu görülmüştür (43).

Ergenlik döneminde en sık rastlanan ruhsal sorunlardan biri de depresyondur. Depresyon çöküntü hastalığı olarakta bilinir. Bireylerde genellikle, duygularda güvensizlik, düşünce ve hareketlerde yavaşlamanın olduğu ruhsal bir rahatsızlık durumudur. Depresyondaki ergenlerde kendini değersiz görme, kimsenin onu anlamadığı, öz kıyım düşünleri, öfke, şiddet, saldırganlık ve kendini suçlama gibi belirti ve durumlar görülebilir (19).

Akranları ile yakın ilişkiler kuramayan, bir akran grubuna aidiyet duygusu ve yeterli sosyal destek alamayan ergenlerde depresyon sıklıkla görülebilmektedir. Depresyonunun özellikle ergenlik döneminde yeti yitimine ve intihara meyilli davranışların oluşmasına neden olmaktadır. Depresyona yakalanma riskinin ergenin arkadaşlarıyla kurduğu ilişkilerin ve onlardan aldığı sosyal destek ile ters orantılı olduğunu ifade edebiliriz. Ergenlik döneminde ortaya çıkan depresyonun ülkemiz gençlerinde de yaygın olduğu söylenebilir (44).

Diğer ülkelerin intihar oranları ile karşılaştırıldığında ülkemizin intihar eden veya intihar girişiminde bulunan birey sayısı düşüktür. Ama ülkemizde intihara

teşebbüs edip ölenlerin 2000 yılındaki verilerine göre %45'i gibi çok büyük bir oranının 15-24 yaşları arasındaki ergen ve gençlerde olduğu görülmüştür. Bu intiharların altındaki en büyük etkenin ruhsal sorunlar olduğu söylenebilir (45).

Anksiyete ergenlerde çok yaygın olarak görülen ruhsal bozukluklardan birisi olduğunu söyleyebiliriz. Anksiyete bireyin işte, okulda ya da herhangi bir yerde karşılaştığı olaylara gereğinden fazla heyecanlanma, endişelenme, huzursuzluk yaşama, korkma ve kaygılanma olarak ifade edilebilir. Ergenlerde görülen anksiyete bozukluklarının hepsi okuldaki başarılarının düşmesine ve kişilerarası ilişkilerin işlevselliklerinde bozulmalara neden olabilmektedir. Aynı zamanda ergenlerde görülen bu olumsuz anksiyete etkileri yetişkin olduklarında da yaşamlarında yaşadıkları sorunların nedeni olarak ortaya çıkmaktadır (17).

2.6. Ergenlik Döneminde Ortaya Çıkan Ruhsal Sorunlara Yönelik Hemşirelik Yaklaşımı

Kişilik bozukluğu olan hastalar özellikle kendi iç dünyalarında çektiği sıkıntılar yaşadıkları sorunlar ve anormal savunmalar yüzünden ailesi ve yakın çevresiyle ilişkilerinde çok ciddi sorunlar yaşamaktadırlar. Bu tür ruhsal ve kişilik bozukluğu olan hastalar psikiyatri hemşireliğinin sorumluluk alanına girer. Ruhsal problemleri olan hastalar için psikiyatri hemşirelerinin özel teknik ve yöntemler kapsayan çözümler geliştirmelidirler. Bu hastalar ile özellikle kliniklerde gerektiğinde 24 saat gibi uzun süre hasta ile kalmak zorunda olan bir sağlık profesyoneli olan psikiyatri hemşirelerinin temel uygulamalar dışında özel eğitimler almış olması, terapötik iletişimi iyi kullanması ve deneyimli olması önem arz etmektedir (46).

Ergenlik döneminde en sık görülen ruhsal sorunlardan depresyon, intihar ve anksiyete gibi durumlarda hastanın iyilik halinin sağlanmasında bir sağlık profesyoneli olarak hemşirelere çok büyük işler düştüğünü söyleyebiliriz. Bu tür ruhsal sorunları olan ergenlerin özellikle alanında uzmanlaşmış psikiyatri hemşirelerinin ilgilenmesi daha isabetli olacağını ifade edebiliriz. Psikiyatri hemşiresi diğer sağlık profesyonelleri ile birlikte hareket ederek ergen ve ailesine ruhsal sorunu ile ilgili gizliliğe önem vererek ve hastanın kendisini güvende hissettiği bir zamanda iyi bir terapötik iletişim yolu ile yardımcı olabilir (46-48).

Ergenlerin sağlıklarını sürdürebilmesi ve geliştirmesinde hemşirelerin diğer sağlık çalışanları ile birlikte hareket etmelidir. Ergenlerin göstermiş olduğu intihar

gibi riskli davranışlar sırasında alınacak önlemler hakkında hemşirelerin olaya yaklaşım ve yöntemleri ergenlerin intiharlarını önlemede önemlidir. İntihar ve diğer ruhsal sorunların sonuçlarının daha kötü olmaması için sağlık profesyonelleri ile birlikte hemşirelerinde erken fark etme gibi önemli yükümlülükleri vardır. Hemşireler ergenler ile yaptığı görüşmelerde risk oluşturan durumlar hakkında elde edebilir. Bu verileri elde etmeye çalışırken ergene görüşmenin gizli kalacağı belirtilmeli, ergen kendini huzursuz hissettiğinde önce güven verici sağlaması önemlidir. Ergenler bazen hemşirelerden birine daha fazla güven duygusu duyduğunu ve onunla iletişim kurmak istediğini belirtebilir. Bu durumda ergen desteklenmelidir. Bir sağlık profesyoneli olan hemşireler ergenler ile çalışırken açık net olmalı, iletişimi tekniklerini iyi kullanmalı, hastayı ciddiye almalı ve gözlemlerini kaydetmeli gerektiğinde psikiyatri uzman hekimi ile birlikte hareket etmeli ve ergenin ailesini de dikkate alması tedavi sürecine yardımcı olabilir (47).

Okullar da öğrencilerin karşılaştıkları sorunlarla başa çıkabilmeleri ve akranları ile olan iletişimlerini güçlendirilmesine yönelik yapılan eğitim ve danışmalıkların ileride ki zamanlar da öğrencilerde oluşabilecek intihar düşüncelerinden vazgeçilmesinde etkili olduğu söylenebilir (49).

Anksiyete bozukluğu olan ergen ve ailesi ile öncelikle kendilerini güvende hissedecek bir iletişim dili kullanılmalıdır. Hemşire ergene yaşadığı anksiyete ve korkuların onun istemi dışında geliştiğini anlatmalı ve bu olumsuz duygularla baş etmesi için gerektiğinde kendisinden yardım alabileceği konusunda ergeni cesaretlendirmelidir. Aynı zamanda ergenin yaşamış olduğu anksiyete ve korkuları için ailesinin onu dışlamaması, ceza vermemesi, aksine yaşamış olduğu bu kötü duygularla baş etmesi için nasıl bir yol izlemesi gerektiği hemşire tarafından ergenin ailesine eğitim verilmelidir. Anksiyeteyi azaltmaya yönelik yapılan etkili bir terapötik yöntemde gevşeme eğitimidir. Hemşire ergenin gevşeme egzersizlerini öğrenmede yardımcı değildir. Ergenlerin yapmış olduğu gevşeme hareketleri ile anksiyeteye bağlı kas gerginliğinin azalmasına neden olur ve böylece bireyin anksiyetesi azalmış olur. Anksiyetesi olan ergene karşı hemşire sakin bir yaklaşım göstermeli, kısa net ve açık cümleler kurmalı, sessiz bir alanda veya gözlerden uzak küçük bir odaya almalı ve ergenin anksiyetesi yükseldiği zaman onun yanında olmalıdır (17).

Suç meyilli olan ergenlerin sorunlarının ne olduğu, yaşadığı sorunları ile nasıl başa çıkabileceklerinin öğretilmesi, kişilerarası ilişkilerinin geliştirilmesine yardımcı olma ve olumlu ilişkiler kurmaları öncelikle çocuk psikiyatrisi, adli

psikiyatrisi ve toplum ruh sağlığın hemşirelerinin görev ve sorumlulukları arasına girer (50).

İntihar düşüncesi olan hastalarla çalışırken hemşirenin yükümlü olduğu iki görevi vardır. Birincisi, hastanın durumunu kontrol altına alıncaya kadar onu hayatta tutmak, ikincisi hastayı intihar düşüncesinden vazgeçirip başka çözümleri bulmaya çalışmasını sağlamaktır (51). Kliniğe intihara meyilli olarak hastaneye yatırılan kişiler için ilk yapılması gereken şey güvenlik önlemlerinin alınmasıdır. Hastanın kendisine zarar verebilecek objeleri makas, cam, aseton, ayna, alkol, iğne ve elektrikli cihazlar gibi eşyaları hastanın bulunduğu alanda bulundurmamalı ve aynı zamanda bu tür tehlike arz eden nesnelere hastanın ailesi ve ziyaretçilerine getirmemeleri konusunda bilgi verilmelidir (48).

3. MATERYAL ve METOT

3.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma ergenlerin akran ilişkilerinin akıllı telefon bağımlılığına etkisini değerlendirmek amacıyla kesitsel türde yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı üç lisede okuyan öğrencilerde (Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi, İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Saadet Uçar Anadolu Lisesi) Mayıs 2018-Kasım 2018 tarihleri arasında yapılmıştır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Batman il merkezinde bulunan Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı liselerde okuyan öğrenciler oluşturmuştur. Batman il Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 41 Lise (42000 öğrenci) bulunmaktadır. Araştırmanın örnekleme için il Milli eğitim müdürlüğünden öğrenci yoğunluğuna göre kura yöntemiyle seçilen üç lisede okuyan öğrenciler (3000 öğrenci) belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme yapılan güç analizi ile 0.05 yanılma düzeyi, 0.95 güven aralığında, 0.3 etki büyüklüğü ve 0.95 evreni temsil etme yeteneği ile 707 öğrenci olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin numaraları listelenip basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

Çalışmaya Alınma Kriterleri

13-18 yaş arasında olma

İletişime açık olma

Çalışmadan Dışlanma Kriterleri

İletişim kurmayı engelleyecek ruhsal ya da fiziksel bir soruna sahip olmama.

3.4. Veri Toplama Araçları

Tanıtıcı Bilgiler Formu (EK-2): Tanıtıcı bilgiler formu öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini içeren toplam 8 sorudan (yaş, cinsiyet, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği, gelir düzeyi, sınıf düzeyi) oluşmaktadır.

Akran İlişkileri Ölçeği (EK-3): Akran ilişkileri ölçeği, Kaner (2002) tarafından Sosyal Kontrol ve Sosyal Öğrenme Kuramlarına dayalı olarak akran ilişkilerini incelemek amacıyla geliştirilmiştir (52). Ölçeğin cronbach alpha kat sayısı 0.93 olarak belirlenmiştir. AİÖ toplam 18 maddeden, 4 alt ölçekten oluşmakta ve maddeleri 1 (her zaman) ile 5 (hiçbir zaman) arasında puanlanmaktadır. Bu alt boyutlar Bağlılık (1,4,10,11,12,13,15,16), Güven ve Özdeşim (2,8,9,18), Kendini Açma (6,7,14) ve Sadakat (3,5,17) alt boyutlarıdır (5). Ölçekteki toplam puan 1 ve 90 arasında değişebilmektedir (53). Bu araştırmada ölçeğin cronbach alpha kat sayısı 0.89 olarak belirlenmiştir.

Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği Kısa Formu (EK-4): İlk Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği Known tarafından Young'ın internet bağımlılığı ve akıllı telefonların geleceği ile ilgili maddelerine bağlı olarak geliştirilmiştir. Demirci ve ark. (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmış bir ölçektir (54). Türkiye'de Ölçeğin kısa formunun geçerlilik ve güvenilirliği Noyan ve ark. tarafından 2015'te yapılmıştır (3). Ölçeğin cronbach alpha kat sayısı 0.92 olarak bulunmuştur. Akıllı Telefon Bağımlılık Ölçeği 6'lı Likert tipinde 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 6 (kesinlikle katılıyorum) 10 maddeden oluşan kendini bildirim ölçeğidir. Ölçekten alınan yüksek puanlar akıllı telefon bağımlılığı riskinin yüksekliğine işaret eder. Ölçekteki toplam puan 10 ve 60 arasında değişebilmektedir. Bu araştırmada ölçeğin cronbach alpha kat sayısı 0.90 olarak belirlenmiştir.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri Mayıs 2018-Haziran 2018 tarihleri arasında Batman il Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı liselerde toplanmıştır. Araştırmanın verilerini toplamak için "Tanıtıcı Bilgiler Formu", "Akran İlişkisi Ölçeği", "Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği" kullanılmıştır. Veri toplama formları lise öğrencilerine sınıflarda okul yönetiminin uygun gördüğü zamanlarda araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Formları öğrenciler kendileri doldurmuştur. Veri toplama formunun uygulanma süresi ortalama 15-20 dk sürmüştür. Öğrencilerin anlamadığı sorulara yorum katılmadan açıklama yapılmıştır.

3.6. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın bağımlı değişkeni: Akıllı telefon bağımlılığı.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri: Akran ilişkisi, yaş, cinsiyet, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği, gelir düzeyi, sınıf düzeyi.

3.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde (SPSS) 21.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ergenlerin tanıtıcı özelliklerinin karşılaştırılmasında yüzdeler dağılımı, ölçeklerin puan ortalamalarının hesaplanmasında ortalama, yaş grupları, cinsiyet ile ölçek puan ortalamalarının karşılaştırılmasında bağımsız gruplarda *t* testi, sınıf düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne mesleği, baba mesleği, gelir düzeyi ile ölçeklerin puan ortalamalarının karşılaştırılmasında varyans analizi, anne eğitim düzeyi ile ölçeklerin puan ortalamalarının karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis, farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla post hoc testleri, ölçeklerin birbirlerini nasıl etkilediğini belirlemek için regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırmada $p < 0.05$ anlamlı olarak kabul edilmiştir.

3.8. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan onay (EK-5) ve araştırmanın yapılacağı kurumlardan yasal izin (EK-6) alınmıştır. Araştırmada lise öğrencilerinin 18 yaş altı olmaları nedeniyle öğrenci ve velilerine araştırmanın amacı açıklanıp yazılı ve sözlü onamları alınmıştır. Öğrencilere istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri belirtilmiştir.

4. BULGULAR

Yapılan araştırmanın bulguları bu bölümde verilmiştir. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Ergenlerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımı (s=707)

Tanıtıcı Özellikler	s	%
Yaş Grupları		
13-15	219	31
16-18	488	69
Sınıfınız		
9	160	22.6
10	141	19.9
11	188	26.6
12	218	30.8
Cinsiyet		
Erkek	208	29.4
Kadın	499	70.6
Anne Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar değil	188	26.6
İlköğretim	280	39.6
Ortaöğretim	121	17.1
Lise	99	14.0
Ön lisans- Lisans	10	1.4
Yüksek lisans ve üzeri	9	1.3
Baba Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar değil	57	8.1
İlköğretim	171	24.2
Ortaöğretim	207	29.3
Lise	164	23.2
Ön lisans- Lisans	76	10.7
Yüksek lisans ve üzeri	32	4.5
Anne Mesleği		
Çalışmıyor	650	91.9
Memur	23	3.3
İşçi	12	1.7
Serbest meslek	22	3.1
Baba Mesleği		
Çalışmıyor	93	13.2
Memur	139	19.7
İşçi	142	20.1
Serbest meslek	333	47.1
Gelir Durumu		
Çok iyi	28	4.0
İyi	600	84.9
Kötü	60	8.5
Çok kötü	19	2.7
TOPLAM	707	100.0

Araştırmaya katılan ergenlerin % 69'nun 16-18 yaş aralığında, % 30.8'i on ikinci sınıf öğrencisi, % 70.6'sı kadın olduğu belirlenmiştir. Ergenlerin % 39.6'sının annesinin ilköğretim mezunu, % 29.3'ünün babasının ortaöğretim mezunu olduğu, % 91.9'nun annesinin çalışmadığı, % 47.1'nin babasının serbest bir meslekte çalıştığını ve araştırmaya katılan ergenlerin % 84.9'nun gelir durumunun iyi olduğu saptanmıştır (Tablo 4.1).

Araştırmada ergenlerin akran ilişkileri ve akıllı telefon bağımlılığı ölçeklerinden aldıkları puan ortalamaları Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2. Akran İlişkileri Ölçek Alt Boyut ve Toplam Puanından ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçek Toplam Puanından Alınan Puanlar ve Ortalamaları

Ölçek	Min-Max Puan	Ort.±SD
Bağlılık	8-38	15.62±5.84
Güven ve Özdeşim	4-50	10.41±4.19
Kendini Açma	3-15	9.04±3.18
Sadakat	3-17	10.52±3.14
Akran İlişkileri Toplam Puan	18-120	45.61±11.93
Akıllı Telefon Bağımlılığı Toplam Puan	10-60	28.93±12.61

Araştırmada ergenlerin akran ilişkileri ölçeğinin alt boyutlarından bağlılık alt boyut puan ortalaması 15.62±5.84, güven ve özdeşim alt boyut ortalaması 10.41±4.19, kendini açma alt boyut ortalaması 9.04±3.18, sadakat alt boyut ortalaması 10.52±3.14 ve akran ilişkileri ölçek toplam puan ortalaması 45.61±11.93 olarak belirlenmiştir. Ergenlerin akran ilişkileri ölçek toplam puan ortalamasının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırmada akıllı telefon bağımlılığı ölçek toplam puan ortalaması 28.93±12.61 olarak tespit edilmiştir. Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ölçek toplam puan ortalamasının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.2).

Araştırmaya katılan ergenlerin sosyo-demografik özelliklerine göre akran ilişkileri leğinin alt boyut ve toplam puan ortalamaları ve akıllı telefon bağımlılığı leğinin toplam puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3. Ergenlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Akran İlişkileri Ölçek Alt boyut Toplam Puan Ortalamaları ve Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçek Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Sosyodemografik Özellikler		Akran İlişkileri							
		Bağlılık		Güven ve Özdeşim	Kendini Açma	Sadakat	Toplam Puan	Akıllı Telefon Bağımlılığı Toplam Puan	
		s	%						
Yaş Grupları	13-15	219	31.0	15.85±5.94	10.76±3.86	9.79±3.24	10.88±3.16	47.30±12.09	28.43±12.41
	16-18	488	69.0	15.52±5.80	10.25±4.33	8.71±3.10	10.36±3.12	44.85±11.79	29.16±12.71
	Test Değeri Önemlilik			$t=0.710$ $p=0.482$	$t=1.496$ $p=0.135$	$t=4.250$ $p=0.000$	$t=2.028$ $p=0.043$	$t=0.-715$ $p=0.002$	$t=0.-713$ $p=0.476$
Sınıf Düzeyi	9	160	22.6	15.36±5.34	10.50±3.58	9.80±3.33	10.80±3.36	46.46±11.90	27.04±11.36
	10	141	19.9	16.02±5.75	10.97±4.11	9.41±2.99	11.10±3.16	47.52±11.93	27.40±12.30
	11	188	26.6	14.54±5.34	10.40±4.69	9.09±3.15	10.29±3.09	44.34±11.76	30.23±13.97
	12	218	30.8	16.49±6.51	9.97±4.19	8.21±3.05	10.15±2.93	44.83±11.96	30.20±12.25
	Test Değeri Önemlilik			$F=3.357$ $p=0.019$	$F=2.025$ $p=0.109$	$F=9.183$ $p=0.000$	$F=3.398$ $p=0.018$	$F=4.247$ $p=0.005$	$F=3.324$ $p=0.019$
Cinsiyet	Erkek	208	29.4	15.43±5.39	10.02±4.74	9.48±3.06	9.84±3.51	44.78±11.75	29.72±12.85
	Kadın	499	70.6	15.70±6.02	10.57±3.94	8.86±3.22	10.81±2.92	45.95±11.99	28.61±12.51
	Test Değeri Önemlilik			$t=0.-551$ $p=0.582$	$t=-1.580$ $p=0.115$	$t=2.339$ $p=0.020$	$t=-3.766$ $p=0.000$	$t=-1.279$ $p=0.201$	$t=1.070$ $p=0.285$
Anne Eğitim Düzeyi	Okur-yazar değil	188	26.6	15.40±5.85	10.05±3.60	9.16±3.23	10.37±3.33	45.00±11.90	26.31±12.93
	İlköğretim	280	39.6	16.75±6.29	10.81±4.70	9.38 ±2.88	10.73±3.17	47.68±12.57	28.06±11.52
	Ortaöğretim	121	17.1	15.39±5.39	10.54±4.02	8.42±3.60	10.36±2.96	44.72±11.08	31.66±12.08
	Lise	99	14.0	13.19±4.10	9.74±3.89	8.86±3.25	10.88±2.61	42.69±10.13	31.46±14.11
	Ön lisans-lisans	10	1.4	17.00±6.42	10.40±5.42	7.90±2.64	9.50±3.02	44.80±13.98	34.70±12.64
	Yüksek lisans ve üzeri	9	1.3	13.55 ±4.44	10.77±2.22	7.66±3.96	6.77±3.34	38.77±9.05	40.22±11.57
	Test Değeri Önemlilik			$KW=6.142$ $p=0.000$	$KW=1.164$ $p=0.325$	$KW=2.312$ $p=0.043$	$KW=3.491$ $p=0.004$	$F=2.976$ $p=0.011$	$KW=20.889$ $p=0.000$
Baba Eğitim Düzeyi	Okur-yazar değil	57	8.1	17.01±5.58	11.78±3.93	10.35±6.8	10.59 ±2.73	49.75±9.90	26.78±10.30
	İlköğretim	171	24.2	15.60±6.23	10.45±4.05	8.93±3.31	10.70±3.57	45.69±12.84	28.05±12.80
	Ortaöğretim	207	29.3	15.97±5.54	10.39±3.65	8.95±2.90	10.52±3.10	45.84±11.06	27.80±12.50
	Lise	164	23.2	16.15±6.25	9.78±4.26	9.12±3.24	10.32±2.96	45.38±13.21	30.76±13.05
	Ön lisans-lisans	76	10.7	13.56±4.83	10.94±5.91	8.46±3.60	10.85±2.58	43.82±10.98	28.85±12.41
	Yüksek lisans ve üzeri	32	4.5	13.21±4.57	9.78±2.75	8.93±3.31	9.78±3.72	41.71±9.04	35.68±11.84
	Test Değeri Önemlilik			$F=4.116$ $p=0.001$	$F=2.421$ $p=0.034$	$F=2.554$ $p=0.027$	$F=0.767$ $p=0.574$	$F=2.056$ $p=0.068$	$KW=6.298$ $p=0.005$

Tablo 4.3. Devamı

Anne Mesleği	Çalışmıyor	650	91.9	15.58±5.97	10.30±4.19	9.02±3.22	10.47±3.17	52.38±12.10	29.09±12.71
	Memur	23	3.3	16.52±3.65	13.82±4.04	10.04±2.61	11.69±2.42	45.08±7.92	31.86±10.30
	İşçi	12	1.7	13.16±1.99	9.33±1.61	7.41±1.92	9.25±2.63	39.16±4.46	22.75±14.17
	Serbest meslek	22	3.1	17.09±4.70	10.63±4.04	9.68±2.81	11.59±2.44	49.00±9.90	24.59±9.52
	Test Değeri			F=1.241	F=5.702	F=1.740	F=2.261	F=3.977	KW=8.189
	Önemlilik		p=0.294	p=0.001	p=0.158	p=0.080	p=0.008	p=0.077	
Baba Mesleği	Çalışmıyor	93	13.2	16.34±6.75	11.92±4.42	8.91±3.95	10.41±0.25	47.60±14.03	29.89±13.93
	Memur	139	19.7	14.75±5.12	9.69±3.14	9.02±3.14	10.38±2.77	43.85±9.00	29.12±11.79
	İşçi	142	20.1	15.38±5.69	10.10±5.38	8.73±2.91	10.88±3.31	45.10±12.63	32.04±13.50
	Serbest meslek	333	47.1	15.89±5.90	10.41±3.84	9.22±3.07	10.46±3.18	46.00±11.99	27.27±11.93
	Test Değeri			F=1.675	F=7.384	F=0.887	F=0.851	F=1.481	F=5.078
	Önemlilik		p=0.171	p=0.000	p=0.447	p=0.466	p=0.219	p=0.002	
Gelir Durumu	Çok iyi	28	4.0	12.35±4.00	10.60±3.72	7.10±3.14	8.53±3.56	38.60±9.38	32.10±13.28
	İyi	600	84.9	15.72±5.91	10.26±4.23	9.01±3.16	10.51±3.09	45.51±12.06	28.95±12.68
	Kötü	60	8.5	16.30±5.98	11.15±3.89	10.01±2.90	10.93±3.28	48.40±11.30	27.28±12.14
	Çok kötü	19	2.7	15.31±3.98	12.36±4.07	9.89±3.60	12.57±1.46	50.15±48.06	28.89±10.80
	Test Değeri			F=3.283	F=2.843	F= 5.903	F=6.962	F=6.614	KW=2.883
	Önemlilik		p=0.020	p=0.037	p=0.001	p=0.000	p=0.000	p=0.424	

Araştırmada yer alan ergenlerin yaş gruplarına göre akran ilişkileri ölçeğinin toplam puan ve alt ölçekleri olan sadakat ve kendini açma toplam puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0.05$). Gruplar arasındaki farkın 13-15 yaş arası gruptan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Sınıf düzeyi ile bağlılık, kendini açma, sadakat alt boyutları ve akran ilişkileri ölçeği toplam puan ortalamaları arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Yapılan ileri analizde gruplar arasındaki farkın onuncu sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Cinsiyet değişkeni ile akran ilişkileri ölçeğinin kendini açma ve sadakat alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır ($p<0.05$). Gruplar arasındaki farkın kadın öğrencilerden kaynaklandığı saptanmıştır. Anne eğitim düzeyi ile akran ilişkileri ölçeğinin alt boyutlarından bağlılık, kendini açma, sadakat alt boyutları ile toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Yapılan ileri analizde gruplar arasındaki farkın yüksek lisans ve üzeri eğitim seviyesinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Baba eğitim düzeyi ile akran ilişkileri ölçeğinin bağlılık, güven ve özdeşim ve kendini açma alt boyutları arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Yapılan ileri analizde gruplar arası farkın yüksek lisans ve üzeri eğitim seviyesinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Anne mesleği değişkeni ile güven ve özdeşim alt ölçeği ve akran ilişkileri ölçeği toplam arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Yapılan ileri analizde gruplar arası farkın çalışmayan annelerden kaynaklandığı saptanmıştır. Baba mesleği değişkeni ile akran ilişkileri ölçeğinin güven ve özdeşim alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Yapılan ileri analizde gruplar arası farkın çalışmayan babalardan kaynaklandığı tespit edilmiştir. Gelir düzeyi değişkeni ile bağlılık, kendini açma, güven ve özdeşim ve sadakat alt boyutları ile akran ilişkileri ölçeği toplam arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Yapılan ileri analizde gruplar arasındaki farkın gelir düzeyi çok iyi olanlardan kaynaklandığı bulunmuştur.

Araştırmaya katılan ergenlerin sosyo-demografik özelliklerine göre akıllı telefon bağımlılığı ölçek toplam puan ortalamalarının karşılaştırılmasında; akıllı telefon bağımlılığı ölçek toplam puan ortalaması ile sınıf, anne eğitim, baba eğitim düzeyi ve baba mesleği ile arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır ($p<0.05$, Tablo 4.3). Yapılan ileri analizde sınıf düzeyine göre farklılığın onuncu sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Yapılan ileri analizde anne ve baba eğitim düzeylerine göre farkın yüksek lisans ve üzeri eğitim düzeyinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır.

Araştırmada regresyon analizinin sonuçları Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Akran İlişkilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığına Etkisinin Regresyon Analizi ile Açıklanması

		Akıllı Telefon Bağımlılığı						
		R	R²	ΔR²	ΔF	β	t	p
Akran İlişkileri	Toplam Puan	0.74	0.38	0.02	0.45	-0.01	-0.16	0.00
	Bağıllık	0.05	0.01	0.00	2.08	0.06	1.32	0.00
	Güven ve Özdeşim	0.03	0.00	0.00	0.88	0.07	1.09	0.27
	Kendini Açma	0.15	0.08	0.03	0.75	-0.17	-3.02	0.00
	Sadakat	0.08	0.00	0.00	5.02	-0.04	-1.10	0.07

Araştırmada ergenlerin akran ilişkileri akıllı telefon bağımlılığını açıklamada istatistiksel öneme sahiptir ($p < 0.05$). Ergenlerin akran ilişkileri akıllı telefon bağımlılığını %38 oranında açıklamaktadır (Tablo 4.4).

5. TARTIŞMA

Ergenlerin akran ilişkilerinin akıllı telefon bağımlılığına etkisini değerlendirmek için yapılan bu araştırmanın sonuçları literatür bilgileri doğrultusunda tartışılmıştır.

Araştırmaya katılan ergenlerin çoğunun 16-18 yaş aralığında, on ikinci sınıf öğrencisi, kadın, annesinin ilköğretim mezunu, babasının ortaöğretim mezunu, gelir düzeyinin iyi olduğu, annesinin çalışmadığı, babasının serbest bir meslekte çalıştığı saptanmıştır. Şata ve ark. lise öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada ergenlerin çoğunun kadın ve gelir düzeylerinin iyi olduğunu belirlemiştir (32). Yıldız ve Duy ergenler üzerinde yapmış olduğu çalışmada ergenlerin yaşlarının 14-19, sınıf düzeylerinin on ikinci sınıf ve çoğunun kadın olduğunu tespit etmiştir (55). Erden ve Yılmaz, imam hatip lisesi öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada ergenlerin çoğunun kadın, on ikinci sınıf öğrencisi ve annesinin ilköğretim mezunu olduğunu saptamıştır (56). Araştırma bulguları literatür ile paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan ergenlerin akran ilişkilerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Argon ve Çelik-Yılmaz lise öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada ergenlerin akran ilişkilerinin orta düzeyde olduğunu saptamıştır. (57). Yen ve ark. Tayvan'da 12.210 lise öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırma sonucunda, ergenlerde akran ilişkilerinin düşük olduğunu tespit etmiştir (58). Araştırmaya katılan ergenlerin akran ilişkilerinin orta düzeyde olma nedeni yaşanan bölgelerdeki farklılıklar, kültürel değişimlerden kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan ergenlerin akıllı telefon bağımlılığının orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Aktürk ve ark. lise ve üniversite öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada akıllı telefon bağımlılığının orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir (59). Çalışkan ve ark. üniversite öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada akıllı telefon bağımlılığının orta düzeyde olduğunu belirlemiştir (33). Literatür araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırmada ergenlerin yaş grupları ile akran ilişkileri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır. 13-15 yaş arası grupta akran ilişkilerinin daha anlamlı olduğu saptanmıştır. Levpušček ergenler üzerinde yapmış olduğu çalışmada yaşı küçük olanlarda akran ilişkilerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir (60). Ceyhan ergenlerde problemlerle ilgili internet kullanımı ile ilgili yaptığı çalışmada yaşı küçük olan

ergenlerin internette geçirdiği zamanın çok daha fazla olduğunu ve akran ilişkilerinin zayıf olduğunu tespit etmiştir (61). Günaydın ve Yöndem ergenler üzerinde yapmış olduğu çalışmada ergenlerin yaşları arttıkça akran ilişkilerinin de arttığını saptamıştır (62). Araştırmada ergenlerin sınıf düzeyi ile akran ilişkileri arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Araştırmada onuncu sınıf öğrencilerinin akran ilişkilerinin daha anlamlı olduğu belirlenmiştir. Levpušček ergenler üzerinde yapmış olduğu çalışmada sınıf düzeyi arttıkça akran ilişkilerinin azaldığını saptamıştır (60). Erden ve Yılmaz imam hatip lisesi öğrencilerinin sınıf düzeyleri ile akran ilişkileri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu tespit etmiştir (56). Günaydın ve Yöndem ergenler üzerinde yapmış olduğu çalışmada sınıf düzeyi ile akran ilişkileri arasında anlamlı fark olduğunu belirlemiştir (62). Araştırmaya katılan ergenlerin annelerinin eğitim düzeyi ile akran ilişkileri arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Ergenlerde yüksek lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip olan annelerin akran ilişkilerinin daha anlamlı olduğu saptanmıştır. Doğan ve ark. ergenlerin anne eğitim düzeyinin arkadaşlık ilişkilerini etkilemediğini belirlemiştir (63). Büyükşahin-Çevik ve Çelikkaleli ergenlerde yapmış olduğu çalışmada anne eğitim düzeyi yüksek olanlarda arkadaş ilişkilerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir (64). Erden ve Yılmaz imam hatip lisesi öğrencilerinde yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin akran ilişkilerinin anne eğitim düzeyi arttıkça arttığını belirlemiştir (56). Araştırmaya katılan ergenlerin gelir düzeyi ile akran ilişkileri arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Gelir durumu çok iyi olanların akran ilişkileri daha anlamlıdır. Bayraktar ve Gün ergen öğrenciler üzerinde yapmış olduğu çalışmada sosyo-ekonomik düzey arttıkça internet kullanımının arttığını saptamıştır. İnternet kullanımının artması akran ilişkilerinin azalabileceğini düşündürmektedir (65). Batıgün ve Kılıç gelir düzeyi iyi olan ergenlerin akran ilişkilerinin daha kötü olduğunu saptamıştır (66). Araştırma sonuçları literatürle benzerdir.

Araştırmaya katılan ergenlerin annelerinin eğitim düzeyi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Yüksek lisans ve üzeri eğitim seviyesinde olan annelerin akıllı telefon bağımlılığı daha anlamlıdır. Büyükşahin-Çevik ve Çelikkaleli ergenlerde yaptığı çalışmada annesi “lise mezunu” olan ergenlerin internet bağımlılık puan ortalaması, annesi “okur-yazar olmayan” ve “ilköğretim” olan ergenlerin internet bağımlılık puan ortalamasından anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğunu saptamıştır (64). Zorbaz ve Dost lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada anne eğitim düzeyi ile internet kullanımı arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını belirlemiştir (67). Liao ve ark. ergenlerde annenin eğitim düzeyinin internet davranışları üzerinde bir etkisinin olmadığını tespit etmiştir (68). Araştırmada anne eğitim düzeyi yüksek olanların sayısının az olması bu farklılığın nedeni olarak düşünülebilir. Araştırmaya katılan ergenlerin babaların eğitim düzeyi ile akıllı telefon bağımlılığı arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Yüksek lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip olan babaların akıllı telefon bağımlılığı daha anlamlıdır. Büyüksahin-Çevik ve Çelikkaleli ergenlerde internet bağımlılığı ile ilgili yapmış olduğu çalışmada eğitim düzeyi yüksek olan babaların çocuklarında internet bağımlılığının daha yüksek olduğunu saptamıştır (64). Liao ve ark. ergenlerde babanın eğitim düzeyinin internet davranışları üzerinde bir etkisinin olmadığını belirlemiştir (68). Zorbaz ve Dost lise öğrencilerinde yaptığı çalışmada baba eğitim düzeyinin internet bağımlılığını etkilemediğini saptamıştır (67). Araştırmaya katılan babaların eğitim düzeyinin yüksek olması bu farklılığın nedeni olacağı söylenebilir. Araştırmaya katılan ergenlerin sınıf düzeyi ile akıllı telefon arasında bulunan fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Onuncu sınıf öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılığının daha anlamlı olduğu belirlenmiştir. Yılmaz ve ark. Lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu çalışmada internet bağımlılığı puanlarına göre öğrencilerin sınıf düzeyleri arasında istatistiksel anlamlı bir farklılık olduğunu belirlemiştir (69). Ceyhan ergenlerde yaptığı çalışmada sınıf düzeyinin ve internet kullanım süresinin internet bağımlılığında önemli faktörler olduğunu belirtmiştir (61). Araştırma sonuçları literatürle benzerdir.

Araştırmada ergenlerin akran ilişkilerinin akıllı telefon bağımlılığını etkilediği belirlenmiştir. Smahel ve ark. yapmış olduğu çalışmada ergenlerin internette fazla zaman geçirmelerinin akran ilişkilerinin olumsuz yönde etkilediğini belirlemiştir (70). Chou ve Hsiao aşırı internet kullanımının ergenleri sosyal olarak yalnızlaştırdığını ve akran ilişkilerini azalttığını saptamıştır (71). Savcı ve Aysan ergenler üzerinde yapmış olduğu çalışmada akran ilişkilerinin internet bağımlılığı üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir. Milani ve ark. zayıf kişilerarası ilişkilerin internet bağımlılığının artmasında risk faktörü olduğunu belirlemiştir (72). Nitelikli akran ilişkilerine sahip ergenlerde sosyal beceri, öz-yeterlik duygusu ve sosyal ve duygusal uyum düzeyinin arttığı; internet bağımlılığının azaldığı söylenebilir (73).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ergenlerin akran ilişkilerinin akıllı telefon bağımlılığına etkisini değerlendirmek amacı ile yapılan araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Ergenlerin akran ilişkileri ölçek toplam puan ortalamasının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.
 - Ergenlerin akıllı telefon bağımlılığı ölçek toplam puan ortalamasının orta düzeyde olduğu bulunmuştur.
 - Ergenlerin akran ilişkilerinin akıllı telefon bağımlılığını etkilediği bulunmuştur.
 - Bu sonuçlar neticesinde;
 - Akıllı telefon bağımlılığının başka değişkenlerle ele alınması,
 - Bağımlılığa karşı önleyici çalışmalara kaynaklık etmesi açısından akıllı telefon bağımlılığının ilköğretim öğrencilerinde ne düzeyde olduğunun bilinmesi,
 - Akıllı telefon kullanımına ilişkin ergenlere ve anne babalarına bilgi seviyelerini artırmak amacıyla eğitimler düzenlenmesi,
 - Akıllı telefon bağımlılığının okullarda yaygın olmasının altında yatan nedenlerin tespiti için daha geniş çapta örneklem grupları ile çalışmalar yapılması,
 - Akıllı telefon bağımlılığının anne- babalarda hangi boyutta olduğuna ilişkin çalışmalar yapılması,
 - Okullarda teknolojinin doğru kullanımıyla ilgili bilgilendirici seminerler verilmesi,
 - Okullarda ergenlik döneminde sık rastlanan psikiyatrik sorunlar hakkında psikiyatri hemşireleri tarafından seminerler düzenlenmesi,
- önerilebilir.

KAYNAKLAR

1. Bayhan P, Işıtan S. Ergenlik döneminde ilişkiler: akran ve romantik ilişkilere genel bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 2010, 5(20): 33-44.
2. Phillips JG, Ogeil RP, Blaszczynski A. Electronic interests and behaviors associated with gambling problems. *Int J Ment Health Addiction* 2011, 1(2): 33-42.
3. Noyan CO, Darçın A, Nurmedov S, Yılmaz O, Dilbaz N. Akıllı telefon bağımlılığı ölçeğinin kısa formunun üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2015, 16: 73-81.
4. Kim H. Exercise rehabilitation for smartphone addiction. *J Exerc Rehabil* 2013, 9(6): 500-5.
5. Totan T, Deniz-Yöndem Z. Ergenlerde zorbalığın anne, baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi* 2007, 8(2): 53-68.
6. Yörükoğlu A. *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*, İstanbul, Özgür Kitabevi, 1996.
7. La Greca AM, Lopez N. Social anxiety among adolescents: Linkages with peer relations and friendships. *J Abnorm Child Psychol*, 1998, 26(2): 83-94.
8. Brown BB, Larson J. Peer relationships in adolescence, *Handbook Of Adolescent Psychology* 2009: 2: 74-103.
9. Yücel N, Gürsoy F. *Ergenlerin akran ilişkileri ile yalnızlık düzeylerinde internet kullanımının etkisi. (Ed., M, Kalkan ve C, Kaygusuz). İnternet Bağımlılığı Sorunlar ve Çözümler*, Ankara, Anı Yayıncılık 2013.
10. Young, KS, Case CJ. Internet abuse in the workplace: New trends in risk management. *Cyberpsychology and Behavior* 2004, 7(1): 105-111.
11. T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü Unicef, Adolesan Sağlığı ve Gelişimi. Ankara, Aydoğdu Ofset, 2002.
12. Freud A. *Ego ve Savunma Mekanizmaları*, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 1989.
13. Dacey JS, Travers JF. *Human Development- Across The Life Span*, New York, Mcgraw Hill, 1996.

14. T.C. Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Türkiye Üreme Sağlığı Programı (SBTÜSP). Gençlik Danışmanlık ve Sağlık Hizmet Merkezleri CSÜS Eğitimi Modülü Katılımcı Rehberi. Ankara 2007.
15. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü: Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması, Ankara, 2008.
16. Susman EJ, Rogol A. Puberty and Psychological Development. In: "Handbook of Adolescent Psychology". (eds) Lerner RM, Steinberg L. 2th ed. Hoboken, New Jersey. John Wiley&Sons, Inc. 2004: 15-44.
17. Çam O, Engin E. *Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bakım Sanatı*, İstanbul, İstanbul Tıp Kitabev 2014.
18. Gander MJ, Gardiner HW. *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Ankara, Pegem Kitabevi, 2007.
19. Kulaksızoğlu A. *Ergenlik Psikolojisi*, İstanbul, Remzi Kitapevi 2001: 37.
20. Balcanlı H. *Gelişim ve Öğrenme (Eğitim Psikolojisi)*, Ankara, Pegema Yayınları, 2006.
21. Pataki CS. *Normal Ergenlik*. Kaplan & Sadock Comprehensive Textbook of Psychiatry içinde. (çev ed) Aydın H, Bozkurt A, 8.baskı, Ankara, Güneş Kitabevi 2007: 3035-43.
22. Koç M. Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2004 17(2): 231-56.
23. Yeşilyaprak B. *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme-Öğretim*, Ankara, Pegem Yayıncılık 2006.
24. Jersild A. *Gençlik Psikolojisi (Çev. İ. N. Özgür)*, İstanbul, Kadioğlu Matbaacılık, 1978.
25. Marsh L, Iosua E, McGee R, White J. New Zealand adolescents' discouragement of smoking among their peers. *Australian And New Zealand J Public Health* 2017; 41(5): 497-501.
26. Berger C, Lisboa C, Cuadros O, Tezanos- Pinto P. Adolescent peer relations and socioemotional development in latin america: translating international theory into local research. *New Directions For Child And Adolescent Development* 2016, 152: 45-58.

27. Scharf M, Mayseless O. Putting eggs in more than one basket: A new look at developmental processes of attachment in adolescence. *New Directions For Child And Adolescent Development* 2007, 117: 1-22.
28. Bukowski WM, Sippola LK. Friendship and development: Putting the most human relationship in its place. *New Directions For Child And Adolescent Development* 2005, 109: 91-98.
29. Bagwell C, Schmidt M. *Friendships In Childhood And Adolescence*, New York, 2011.
30. Meeus W, van de Schoot R, Keijsers L, Branje S. Identity statuses as developmental trajectories: A five-wave longitudinal study in early-to-middle and middle-to-late adolescents. *J Child Adolesc Couns* 2012, 41(8): 1008-21.
31. Hopson LM, Lee E. Mitigating the effect of family poverty on academic and behavioral outcomes: The role of school climate in middle and high school. *Children and Youth Services Review* 2011; 33(11): 2221-9.
32. Şata M, Çelik İ, Ertürk Z, Taş UE. Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği'nin (ATBÖ) Türk lise öğrencileri için uyarılma çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi* 2016 7(1): 156-169
33. Çalışkan N, Yalçın O, Aydın M, Ayık A. Böte öğretmen adaylarının akıllı telefon bağımlılık düzeylerini belirlemeye yönelik bir çalışma, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi* 2017; 8(26): 111-25.
34. Çetin AB, Ceyhan AA. Ergenlerin İnternet'te kimlik denemeleri ve problemlı İnternet kullanım davranışları. *The Turkish Journal on Addictions* 2014 1(2): 5-46.
35. Brown BB, Prinstein MJ. *Encyclopedia of Adolescence*, Academic Press 2011.
36. Abeele MV, Roe K. Adolescents' school experience and the importance of having a "cool" mobile phone: Conformity, compensation and resistance?. *Poetics* 2013, 41(3): 265-293.
37. Xie X, Zhao F, Xie J, Lei L. Symbolization of mobile phone and life satisfaction among adolescents in rural areas of China: Mediating of school-related relationships. *Computers in Human Behavior* 2016, 64: 694-702.

38. Chun J. Conceptualizing effective interventions for smartphone addiction among Korean female adolescents. *Children and Youth Services Review* 2018, 84: 35-39.
39. Chiu SI. The relationship between life stress and smartphone addiction on taiwanese university student: A mediation model of learning self-Efficacy and social self-Efficacy. *Computers in Human Behavior* 2014, 34: 49-57.
40. Karaca M. Sosyolojik bir olgu olarak internet gençliği: Elazığ örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi 2007.
41. Günüş S. İnternet bağımlılık ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi 2009.
42. Demirci, K., Akgönül, M., Akpınar, A. Relationship of smartphone use severity with sleep quality, depression, and anxiety in university students. *J Behav Addict.* 2015, 4(2): 85-92.
43. Hwang KH, Yoo YS, Cho OH. Smartphone overuse and upper extremity pain, anxiety, depression, and interpersonal relationships among college students. *The Journal of the Korea Contents Association* 2012; 12(10): 365-75.
44. Eskin M, Ertekin K, Harlak H, Dereboy Ç. Lise öğrencisi ergenlerde depresyonun yaygınlığı ve ilişkili olduğu etmenler. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2008, 19(4): 382-9
45. Eskin M. Ergen ruh sağlığı sorunları ve intihar davranışıyla ilişkileri. *Klinik Psikiyatri Dergisi* 2000; 3(4): 228-34.
46. Eren N. Kişilik bozuklukları ve hemşirelik girişimleri. *J Psychiatric Nurs.*, 2010, 1(1): 33-8.
47. Çetinkaya H, Gözen D. Ergenlerde özkıyım, risk faktörleri ve hemşirelik yaklaşımı. *J Pediatr Res* 2016, 3(3): 133-8.
48. Temel M. İntiharların önlenmesinde hemşirenin sorumlulukları. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences* 2009, 12(2): 78-83
49. Wyman PA., Brown CH., Inman J., Cross W., Schmeelk-Cone K., Guo J., & Pena JB. Randomized trial of a gatekeeper program for suicide prevention: 1-year impact on secondary school staff. *J Consult Clin Psychol* 2008, 76(1): 104-15.

50. Baysan Arabacı L, Taş G. Çocuklarda suça sürükleyen faktörler, ruhsal problemler ve hemşirelik bakımı. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2017, 8(2): 110-7.
51. Özgüven HD, Soykan Ç, Haran S. İntihar girişimlerinde sorun alanları ve tetikleyiciler. *Kriz Dergisi* 2003; 11(1): 13-24.
52. Kaner S. Akran ilişkileri ölçeği (AİÖ) ve akran sapması ölçeği (ASÖ) geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 2002, 33(1-2): 77-89.
53. Kaner S. Akran ilişkileri ölçeği ve akran sapması ölçeği geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Proje Ofisi Tarafından Desteklenen Proje* 1998, 77-89.
54. Demirci K, Orhan H, Demirdaş A, Akpınar A, Sert H. Validity and reliability of the turkish version of the smartphone addiction scale in a younger population, *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* 2014, 24(3): 226-34.
55. Yıldız MA, Duy B. Adaptation of the short-form of the UCLA loneliness scale (ULS-8) to Turkish for the adolescents. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi (Journal of Psychiatry & Neurological Sciences)* 2014; 27(3): 194-203.
56. Erden S, Yılmaz S. İmam hatip lisesi öğrencilerinin akran ilişkilerinin insanî değerler ve öznel iyi oluş düzeyleri açısından incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi* 2016; 6(2): 387-414.
57. Argon T, Çelik Yılmaz D. Lise öğrencilerinin akran ilişkileri algıları ile okula ilişkin tutumları arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 2016, 5(Özel Sayı): 2146-99.
58. Yen C, Tang T, Yen J, Lin H, Huang C, Liu S. Symptoms of problematic cellular phone use, functional impairment and its association with depression among adolescents in Southern Taiwan, *J Adolesc* 2009; 32: 863-873.
59. Aktürk Ü, Budak F, Gültekin A, Özdemir A. Comparison of smartphone addiction and loneliness in high school and university students. *Perspectives In Psychiatric Care* 2018.
60. Levpušček MP. Adolescent individuation in relation to parents and friends: Age and gender differences. *Eur J Dev Psychol* 2006, 3(3): 238-264.

61. Ceyhan AA. Ergenlerin problemlili internet kullanım düzeylerinin yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 2011, 18(2): 85–94.
62. Günaydın B, Yöndem ZD. Ergenlerde akran bağıllılığının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2007, 7(1): 141-153
63. Doğan T, Karaman NG, Çoban AE, Çok F. Predictors of adolescents' friendship qualities: gender and family related variables. *Elementary Education Online* 2012, 11(3): 845-855.
64. Büyükşahin Çevik G, Çelikkaleli Ö. Ergenlerin arkadaş bağıllılığ ve internet bağıllılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2010, 19(3): 225-240.
65. Bayraktar F, Gün Z. Incidence and correlates of internet usage among adolsecents in North Cyprus. *Cyberpsychol Behavior* 2007, 10: 191-7.
66. Batıgün AD, Kılıç N. İnternet bağıllılığ ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi* 2011, 26(67): 1-10.
67. Zorbaz O, Dost MT. Lise öğrencilerinin problemlili internet kullanımının cinsiyet, sosyal kaygı ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2014, 29(1): 298-310.
68. Liau KA, Khoo A, Hwaang P. Factors influencing adolescents engagement in risky internet behavior. *Cyberpsychology & Behavior* 2005, 8(6): 513-520.
69. Yılmaz E, Şahin YL, Haseski Hİ, Erol O. Lise öğrencilerinin internet bağıllılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Balıkesir ili örneği. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 2014, 4(1): 133-44
70. Smahel DB, Brown BB, Blinka L. Associations between online friendship and internet addiction among adolescents and emerging adults. *Developmental Psychology* 2012, 48(2): 381–8.
71. Chou C, Hsiao MC. Internet addiction, usage, gratification, and pleasure experience: the Taiwan college students' case. *Computers & Education* 2000, 35(1): 65-80.

72. Milani L, Osualdella D, Di Blasio P. Quality of interpersonal relationships and problematic Internet use in adolescence. *Cyber Psychology & Behavior* 2009, 12(6): 681-684.
73. Savcı M, Aysan F. Technological addictions and social connectedness: Predictor effect of Internet addiction, social media addiction, digital game addiction and smartphone addiction on social connectedness. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi(Journal of Psychiatry & Neurological Sciences)* 2017, 30(3): 202-216.

EKLER

EK 1. Özgeçmiş

Mehmet Emin ŞANLI 1985 yılında Mardin'in Mazıdağı ilçesinde doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Mardin Derik ilçesinde tamamladı. 2006 yılında Dicle Üniversitesi Siirt Sağlık Yüksekokulu Sağlık Memurluğu bölümünü kazanmış olup; 2010 yılında Sağlık Memuru olarak mezun oldu.2011 yılında Mardin Midyat Devlet Hastanesinde Sağlık Memuru olarak göreve başladı. 2014 yılında Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim dalında kazanmış olduğu Yüksek Lisans eğitimini 2016 yılında tamamladı. 2016 Mart ayından itibaren Batman Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda Öğretim Görevlisi olarak görev yapmakta. Şuan Malatya İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Öğrenimini sürdürmekte. Mehmet Emin ŞANLI orta derecede İngilizce bilmekte olup, evli iki kız ve bir erkek çocuğu babasıdır.

EK 2. Tanıtıcı Bilgiler Formu

Aşağıda size bir dizi psikolojik ölçme aracı ve ilgili maddeler sırayla verilmiştir. Lütfen her bir ölçeği doldururken, yanıtlarınızı size verilen yanıt anahtarına kodlayınız.

KATKILARINIZ VE AYIRDIĞINIZ ZAMAN İÇİN ÇOK TEŞEKKÜR
EDERİM.

M.Emin ŞANLI
Öğr. Gör.
Batman Üniversitesi

1. Cinsiyetiniz nedir?

- a) Erkek b) Kız

2. Kaç yaşındasınız?

- a) 13-15 b) 16-18

3. Annenizin eğitim düzeyi nedir?

- a) Okur-yazar değil b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Ön lisans ve Lisans f) Yüksek lisans ve üzeri

4. Babanızın eğitim düzeyi nedir?

- a) Okur-yazar değil b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Ön lisans ve Lisans f) Yüksek lisans ve üzeri

5. Annenizin mesleği nedir?

- a) Çalışmıyor b) Memur c) İşçi d) Serbest Meslek

6. Babanızın mesleği nedir?

- a) Çalışmıyor b) Memur c) İşçi d) Serbest Meslek

7. Gelir düzeyinizi nasıl algılıyorsunuz?

- a) Çok iyi b) İyi c) Kötü d) Çok kötü

8. Kaçınıcı sınıftasınız?

- a) 9 b) 10 c) 11 d) 12

EK 3. Akran ilişkileri Ölçeği

Aşağıda sizlerin arkadaşlarınızla ilişkilerinizde yaşadıklarınızı ve hissettiklerinizi ölçmek amacı ile hazırlanmış sorular bulunmaktadır. Sizden istenen her ifadeyi okuyup, her ifade için 5 yanıt seçeneğinden birini ilgili yere (X) işaretlemenizdir.	HER ZAMAN	SIK SIK	ARA SIRA	NADİREN	HİÇBİR ZAMAN
1. Arkadaşlarım beni severler	①	②	③	④	⑤
2. İşler yolunda gitmediğinde arkadaşlarıma güvenebilirim	①	②	③	④	⑤
3. Arkadaşlarımı korumak için gerektiğinde yalan söylerim	①	②	③	④	⑤
4. Arkadaşlarım düşüncelerimi duymaktan hoşlanırlar	①	②	③	④	⑤
5. Arkadaşlarımın başı polisle derde girse, onları korumak için yalan söylerim	①	②	③	④	⑤
6. Ailemle ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla konuşurum	①	②	③	④	⑤
7. Kendimi kötü hissettiğimde arkadaşlarımı aramak beni rahatlatır	①	②	③	④	⑤
8. Arkadaşlarıma güvenirim	①	②	③	④	⑤
9. Arkadaşlarıma gerçekleri söyleyecek kadar güvenirim	①	②	③	④	⑤
10. Arkadaşlarım bana saygı duyarlar	①	②	③	④	⑤
11. Arkadaşlarımla birbirimizi çok severiz	①	②	③	④	⑤
12. Arkadaşlarım bana ilgi gösterirler	①	②	③	④	⑤
13. Arkadaşlarım sorunlarımla ilgilenirler	①	②	③	④	⑤
14. Annemin ve babamın, beni anlayıp anlamadıkların arkadaşlarımla konuşurum	①	②	③	④	⑤
15. Sorunlarım olduğunda arkadaşlarım bana yardım ederler	①	②	③	④	⑤
16. Arkadaşlarım düşüncelerime önem verirler	①	②	③	④	⑤
17. Arkadaşlarım beni bir belaya sürükleseler bile, yine de onlarla olurum	①	②	③	④	⑤
18. En iyi arkadaşım gibi olmak isterim	①	②	③	④	⑤

EK 4. Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği

Aşağıda akıllı telefon kullanımı ile ilgili çeşitli duygu ve düşünceleri içeren anlatımlar verilmiştir. Lütfen her anlatımın size ne kadar uyduğunu değerlendirerek en uygun seçeneği yuvarlak içine alınız.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Akıllı telefon kullanmaktan dolayı planladığım işleri aksatırım.	①	②	③	④	⑤	⑥
2. Akıllı telefonu kullanmaktan dolayı derslerime odaklanmakta, ödevlerimi yapmakta ve işlerimi tamamlamakta güçlük çekerim.	①	②	③	④	⑤	⑥
3. Akıllı telefon kullanmaktan dolayı el bileğimde veya ensemdede ağrı hissedirim.	①	②	③	④	⑤	⑥
4. Akıllı telefonumun yanımda olmamasına tahammül edemem.	①	②	③	④	⑤	⑥
5. Akıllı telefonum yanımda olmadığında sabırsız ve sinirli olurum.	①	②	③	④	⑤	⑥
6. Kullanmasam da, akıllı telefonum aklımdadır.	①	②	③	④	⑤	⑥
7. Çevremde insanlar var ama benimle değil.	①	②	③	④	⑤	⑥
8. İnsanların twitter veya facebook üzerindeki konuşmalarını kaçırmamak için sürekli akıllı telefonumu kontrol ederim	①	②	③	④	⑤	⑥
9. Akıllı telefonumu hedeflediğimden daha uzun süre kullanırım.	①	②	③	④	⑤	⑥
10. Çevremdeki insanlar akıllı telefonumu çok fazla kullandığımı söylerler.	①	②	③	④	⑤	⑥

EK 5. Etik Kurul Onayı

T.C. İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU (Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu)			
Oturum Tarihi	Oturum Sayısı	Karar Sayısı	
24.04.2018	9	2018/9-8	
<p>Karar No: 2018/9-8: Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu 24.04.2018 tarihinde Tıp Fakültesi Etik Kurul Salonunda toplandı. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dr. Öğr. üyesi Funda KAVAK BUDAK'ın sorumlu araştırmacı olduğu; Batman Üniversitesi Öğr. Grv. Mehmet Emin ŞANLI'nın "Ergenlerin Akran İlişkilerinin Akıllı Telefon Bağımlılığına Etkisi" başlıklı çalışması Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi açısından uygun olup-olmadığı hususundaki başvurusuna ilişkin raportör raporu görüşüldü. Çalışma Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi açısından değerlendirildiğinde Kurum İzin Belgesinin sonradan dosyaya eklenmesi şartıyla <u>etik onayı verilmesine</u>; oy birliği ile karar verildi.</p>			
Prof. Dr. Kadir ERTEM Etik Kurul Başkan Yrd.			
Prof. Dr. Osman CELBİŞ Etik Kurul Başkanı	KATILMADI	Prof. Dr. Gülsen GÜNEŞ Etik Kurul Üyesi	KATILDI
Prof. Dr. Cemşit KARAKURT Etik Kurul Üyesi	KATILDI	Prof. Dr. Yüksel SEÇKİN Etik Kurul Üyesi	KATILDI
Prof. Dr. Erkan KARATAŞ Etik Kurul Üyesi	KATILDI	Prof. Dr. Yılmaz TABEL Etik Kurul Üyesi	KATILDI

EK 6. Kurum İzin Formu

T.C.
BATMAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 40456018-480.99-E.18847807
Konu : Araştırma İzni

09.11.2017

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

Batman Üniversitesi Sağlık Hizmetleri, Meslek Yüksek Okulu öğretim görevlisi M.Emin ŞANLI'nın bilimsel araştırma yöntemleri çalışması kapsamında il merkezinde bulunan Mehmet Akif ERSOY Anadolu Lisesi, İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Saadet UÇAR Anadolu Lisesi öğrencilerine yönelik "**Ergenlerin Akran İlişkileri ile Akıllı Telefon Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" ile ilgili dilekçesi ve anket formu ekte sunulmuştur.

Söz konusu anket verilerinin, sadece bilimsel araştırma amaçları doğrultusunda kullanılması ve öğrenci kişisel bilgileri verilmemek koşuluyla eğitim kurumlarımızda anket uygulanması birim komisyonumuzca uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Mehmet IŞIK
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR

<...>

Bahattin ATILLA
İl Millî Eğitim Müdür V.

Güvenli Elektronik İmza
Aşkı ile Aynıdır

09/11/2017

A. Yalıt NAS
V.H.K.I

Ziya Gökalp Mah. 1706 sk.
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: sinavhizmetleri@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Murat KILINÇ V.H.K.I
Tel: (0 488) 280 72 25
Faks: (0 488) 213 30 48

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 7f04-b36e-38a7-8a69-cd55 kodu ile teyit edilebilir.